בעזהשי"ת

מכון להורות נתן

בענינים ומאמרים יקרים
מהורה"ק רבינו הגה"ק רבי נתן נעשטעטנער זצוק"ל

להורות נתן

גליון רס"ט (שנה ו') ◇ **פרשת וישלח** ◇ **חודש כסלו שנת תשפ"ז**

שיח מוהר"ן

פנינים מספר "שיחות מלוה מלכה"

הגה"ק רבי שמחה בונם סופר זי"ע

בעל שבט סופר - ט"ו כסלו תרס"ז

היה בנו של זקיני רבינו הכתב סופר זי"ע ונכדו של מרנא החתם סופר זי"ע. היה אב"ד וראש ישיבה בפרעשבורג אחרי פטירת אביו הכת"ס, והיו לו אלפי תלמידים הגונים, וגם היה חריף עצום, וידע מסכת כתובות עם השיטה מקובצת בע"פ. וחידוש הוא דאף שהיה חריף עצום, ומדרך החריפים שהם מפלפלים הרבה, מכל מקום היה מצוה תמיד לתלמידיו ללמוד בדרך האמת, והיה מרגלא בפומיה לפרש לפניהם מה שאמרו חז"ל (ירושלמי שבת פי"ט ה"ו) כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה, שהכוונה דהן אמת שהקב"ה חדי בפלפולא דאורייתא, אבל אסור לשכוח שיהיה לתורה בית אב היינו השורש והפשט האמיתי, כי הרבה פעמים מרוב הפלפול שוכחים את הפשט האמיתי והנכון.

שמעתי מעשה פלא שאירע בפרעשבורג בימי השבט סופר, שבית השחיטה היה מחוץ לעיר, פעם אחת הביאו שור גדול לבית המטבחיים וקשרוהו והכינו אותו לשחיטה, ופתאום הצליח השור להשתחרר מהכבלים ופתח במנוסה לעבר העיר, ובדרכו קפץ על גדרים ומחיצות מרחוב לרחוב, וכולם נסו ונמלטו על נפשם עד יעבור זעם, אבל כולם ראו והבינו שהשור יודע להיכן הוא בורח, כי ראו שהוא הולך לכיון מסויים ואינו רץ ומשתולל סתם, ולבסוף הגיע לביתו של השבט סופר שהתגורר בקומה העליונה, ובדרך פלא היה יכול לעלות על המדרגות, ובהגיעו לדלת דירת בעל שבט סופר נשכב ונרגע, וכשביקשו לקושרו שוב לא הניח להם בשום אופן, והודיעו להשבט סופר את המעשה המשונה, והשבט סופר הלך אצל השור והביט עליו, ואמר שצריכים לשחטו לכבוד שבת קודש ובזה יהיה לו תיקון השלם, וכשמוע השור את הדברים קם מעצמו וחזר לבית השחיטה והניח להשוחטים שיעשו את מלאכתם נאמנה. המעשה התפרסם בכל רחבי פרעשבורג, ויהי הדבר לפלא.

בס' הילולא דרבי כותב המחבר, שהיה פעם בשבת בפרעשבורג, ובצפרא דשבתא ביקש ללכת לטבול במקוה טהרה, וכידוע שבפרעשבורג היו המקוואות סגורים בשבת בפקודת הרב, משום שהרבה פוסקים סוברים שאסור לטבול בשבת כי קשה להזהר מאיסור סחיטה וכו' [כעבור כמה שנים כבר פתחו את המקוואות בשבת גם בפרעשבורג], וע"כ הלך לטבול בנהר הסמוך לעיר, ובסעודה שלישית הלך לבית מדרשו של השבט סופר, וכיבדו לומר דברי תורה, והנה נעלם ממנו כל הד"ת שהכין לדרוש בפרעשבורג ולא זכר מאומה, והשבט סופר בראותו שהאורח אינו יודע לפתוח פיו בחכמה לדרוש בדברי תורה, הקפיד עליו ולא נתן לו לברך על הכוס, כי המנהג היה בעיר שכיבדו בברכת המזון רק תלמיד חכם חשוב, ובמוצאי שבת בחשבו מדוע אירע לו כזאת, חשב שכנראה בא לו המעשה כי עבר על תקנת העיר והלך לטבול בשבת בנהר, ע"כ. עכ"פ מה שראינו כיום שהרבה אנשים טובלים במקוה בצפרא דשבתא, בוודאי יש להם על מה לסמוך, אבל בוודאי לשהות ולשבת במקוה בשבת אינו נכון, רק צריך לטבול ולצאת מיד, וידוע מספרי האריז"ל שטבילת שבת יותר חשובה מטבילת ערב שבת.

וראה בשו"ת להורות נתן (ח"ו סי' י) מה שהבאתי מכ"ק מורי ורבי אדמו"ר הגה"ק מוה"ר יוסף גרינוואלד מפאפא זי"ע, שכתב עפ"י מש"כ זקיני הגרע"א בהגהותיו לשו"ע או"ח (סי' שכ"ו סק"א) דמצטער אף שאינו חולה כל הגוף יש לומר דמותר לרחוץ בשבת, ועפי"ז כתב הגה"ק מפאפא זי"ע [הובאו דבריו בס' טהרת יו"ט ח"כ עמ' כ"ג] ללמד זכות על הטובלים בשבת בבוקר בחמין, דיש לומר דמצטער צער הנפש לא גרע ממצטער צער הגוף, והחסידים ואנשי מעשה דשוינהו עלייהו כחובה לקיים דברי האריז"ל לטבול בשב"ק שחרית ומכל שכן למי שצריך טהרה, ודאי אם ימנעו מזה אין לך צער גדול מזה, וחל על זה הוראת הגרע"א ז"ל דשרי אף דלא הוי חולי כל הגוף עיי"ש. והנה נאים הדברים לעושיהם, כי ידענא שהגה"ק זי"ע היה מוסר נפשו בעד טבילה בשבת שחרית, וכמו שכתב שהנמנע מזה אין לך צער גדול מזה.

ובהיותינו בזה אעלה מה שסיפר לי בעל העובדא בעצמו לפני שנים רבות, כי בשנת תש"ט כאשר הגה"ק מפאפא התגורר בעיר אנטוורפן ונחלה מאוד והוצרך לניתוח, והיה חולה מסוכן ר"ל, וכאשר הוטב

המשך בעמוד הבא

תורת נתן

פנינים מספר "להורות נתן" על התורה

הפכי"ם הקטנים והקשר לחנוכה וליונים

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר (לב, כה). פירש"י שכח פכים קטנים וחזר עליהם.

י"ל כי פ"ך הוא בגימטריא מאה, ואמרו ז"ל (חגיגה טז:) אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, וי"ל כי אתי בספרים (עיין תורת חיים סנהדרין צט: וכלי יקר ד' ט') כי ס"מ בגימטריא מאה והוא שר השכחה, ומיכאל שר הגדול בגימטריא ק"א, המבטל את השכחה הבאה מצד היצה"ר. ושכחת פ"ך היינו מאה הוא מצד היצה"ר. ולכן ויאבק איש עמו שהיה לשר של עשיו שליטה להאבק עמו כי ע"י שכחה היה לו כח לשלוט עליו ועל כן "שכח" פכים קטנים, ועל כן חזר יעקב כדי לתקן שכחה זו, ומסופר מהחת"ס שבשנה האחרונה לפני פטירתו שכח לחלק אגוזים לילדיו כפי שהיה רגיל בימי הסוכות, ונצטער על זה ששכח, ושאלו לו מה כולי האי ששכח, והשיב החת"ס, אני אינני רגיל לשכוח. כי צדיקים אינם שוכחים כי שכחה היא מצד יצה"ר וזכר צדיק לברכה שהצדיק זוכר תמיד חובתו בעולמו. אשרי איש אשר לא ישכחך.

וכנגד זה תקנו חז"ל לברך מאה ברכות בכל יום, והברכה היא הוספה תמידית ומכניעה מאה של שכחה. ולכן אחר שיעקב גבר על שרו של עשיו שנגע בכ"ף ירכו, אמר לא אשלחך כ"א ברכתני, וכאן הודה לו על הברכות, ומלאך רע על כרחו יענה אמן, וע"י מאה ברכות נכנע שרו של עשיו לפניו.

ובזה יתפרש ענין פ"ך אחד שהיה חתום בחותמו של כהן גדול שמצאו בבית המקדש, כי היונים רצו להשכיחם תורתך ולהשליט שר של שכחה על ישראל, והוא ענין טומאה הבאה ע"י היסח הדעת שפוסל בקדשים, וע"כ טימאו כל הפכים של שמן, כי פ"ך בגימטריא מאה. אולם נשאר פ"ך אחד, ר"ל מאה ואחד – כמנין פ"ך ועוד אחד – שנשאר חתום בחותמו של כהן גדול, הוא מיכאל שר הגדול שהוא כהן גדול וכדאיתא במדרשים (עיין מנחות ק:), ומיכאל בגימטריא מאה ואחד, ועל זה לא יכלו היונים לשלוט, ופך אחד שנשאר בטהרה מזה התנוסס הנס וגברו ידי ישראל על היונים שרצו להשכיח מתורתך. ועל כן תקנו להדליק בשמן זית שמחזיר את הזכרון וכאמרם ז"ל (הוריות יג:), והוא הידור מצוה.

הטעם להחלפת הבגדים

וְהַטַּהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם (לה, ב). באור החיים ז"ל הקשה דלמה יחוש להחלפת בגדים, והלא אין אדם וכלים מקבלים טומאה מבגד שנגע בעבודה זרה דהוי אב הטומאה והבגד ראשון עייש"ש.

ונראה דהאבות נזהרו במה שגזרו חז"ל על העכו"ם להיות כזבים (נדה לד.), וזב מטמא בגדים במדרס, וכאמרם (חגיגה יח:) בגדי עם הארץ מדרס לפרושים מפני שאשתו נדה יושבת עליו, ועל כן צוה להחליף הבגדים שיש עליהם טומאת מדרס הזב כדי שיוכלו לאכול חוליהן בטהרה.

והאור החיים כתב דעבודה זרה הוי כמת ובמת חרב הוא כחלל, ואם כן גם בגדי עובדי ע"ז נעשו כע"ז עצמו עייי"ש. ועיין בשבת (פג.) א"ר עקיבא מנין לע"ז שמטמא כנדה.

יעקב אבינו היה בכוחו לקדש את הדומם

וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ (לה, יג). פירש רש"י איני יודע מה מלמדני.

ומהר"ל בס' גור אריה כתב דמקשמע לן שיעקב אבינו ידע מקדושת המקום וע"כ קרא למקום בית אל, והמקום גורם להשראת השכינה ומשם עלה הקב"ה.

ונראה לומר, כי יעקב אבינו היה בכוחו לקדש את הדומם, וכדחזינן (חולין צא:) שהתחילו האבנים מריבות זו עם זו וכל אחת אמרה עלי יניח צדיק ראשו כי בבוא יעקב למקום המקדש הרגישו גם האבנים הדוממים את גודל קדושתו, וניתנה בהם דעה להבין גודל חשיבותו של יעקב עד שהיו מריבות זו עם זו לומר עלי יניח צדיק ראשו. ועל כן נאמר דוקא ביעקב ויצא יעקב מבאר שבע (לעיל כ"ח י) ופירש"י שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, כי יעקב אבינו זכה שגם האבנים נתעלו על ידי ישיבתו במקום זה, וכשיצא מן המקום הרגישו גם האבנים בהעדרו, והיינו יציאת צדיק מן העיר עושה רושם, שבעיר עצמה הם האבנים הדוממות הוכרה בהם הרושם של העדר יעקב.

ולכן נאמר ויעל מעליו אלקים במקום אשר דבר אתו, לומר כי המקום נתקדש ונעשה מרכבה לשכינה.

ולכן ויסך עליה נסך ויצוק עליה שמן, כי רצה להעלות ד' יסודות של דומם צומח חי ומדבר, כי המקום הוא הדומם נתעלה, ועל ידי ניסוך היין והשמן התעלו הצומח, ועל ידי זביחת קורבנות נתעלו החי, המקריב הוא המדבר, נמצא שכל ד' יסודות של דומם צומח חי ומדבר נתעלו על ידו.

דבר בעתו

טעם שלא נזכר במשניות הלכות חנוכה

י"ל טעם שלא נזכר במשניות הלכות חנוכה, דהנה הקב"ה מנהג עולמו בדרך הטבע ובדרך נס, ותורה שבכתב שהיא נראית בחוש מרמזת על הנהגה טבעית, ותורה שבעל פה שאינה נראית והיא בסתר מרמזת על הנהגה נסית. אלא שמשום עת לעשות לה' הפרו תורתיך התירו לכתוב גם משניות שהיא יסוד תורה שבעל פה (גיטין ס:), ואף דמן הראוי היה שלא לכותבה כי ההנהגה הנסית אינה בגלוי. ברם מצות הדלקת נר חנוכה שנתייסדה בשביל נס, וזה רומז שהקב"ה מנהג עולמו בדרך נס, לא היה אפשר לכותבה במשניות, כי מצוה של נס לא יתכן לכותבה כלל, כי ההנהגה הנסית של הקב"ה היא בסתר ואי אפשר להביאה לידי גילוי ע"י כתיבה, דדוקא שאר המסכתות שעניניהן מלובשים בטבע, הוא דהיו רשאים לכתוב משום עת לעשות לה', משא"כ הלכות חנוכה שהיא נס גלוי אין ראוי לכותבה כלל, כי מחמת עוצם גדולת המצוה הנסית לא יתכן לכותבה כלל ולעשותה טבעית.

ומה שנכתבה הלכות חנוכה במסכת סופרים ומגילת תענית ובריייתות וגמרא, הנה אין זה גילוי והגשמת הנס, כי היות שמעלתן פחותה מהמשניות שהיא יסוד וכלל לכל התורה שבעל פה, ממילא כתיבתה בברייתות אינה בגדר גילוי והגשמה. נמצא שמצות חנוכה לרגל מעלתה אי אפשר לכותבה במשניות. והנה מ ש נ ה אותיות שמנה, שרומז למש"כ מהר"ל (בס' נר מצוה) כי מספר שמונה רומז על ההנהגה נסית, ובמשנה נמצאת התורה שבעל פה המרמזת על הנהגה נסית ולכן אותיותיה ש מ נ ה.

(**פרי נתן - לחנוכה**)

יפה נדרשת

הטעם שיהודים נתנו שמות משפחה על שם פרנסתם

וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שָׁכֶם וגו' (לג, יח). רבינו המהר"ם שיק היה מגדולי תלמידי זקיני החתם סופר זי"ע, ולמד בישיבה בפרעשבורג שנים רבות. שם משפחתו "שיק" נתהווה ע"י שלפני יותר ממאתים שנה חייבו השליטים את היהודים לשאת שם משפחה, ובעיר שקלאב שברוסיה היה חכם גדול אחד בשם רבי הענין שיק זי"ע, שהיה צדיק מתלמידי הגאון מוילנא זי"ע,

המשך בעמוד הבא

חק נתן
עניני הלכה
משיולחנו של רבינו זי"ע

האם אישה הגרה לבדה בדירה הגבוהה מעשרים אמה חייבת בהדלקת נר חנוכה, והאם מותר לבניה לאחר את ההדלקה כדי שתשתתף עמהם?

כעת נזדמן לידי שאלת כתה"ר שליט"א מזמן זמנים טובא בדיני חנוכה, והיות כי ימי החנוכה ממשמשים ובאים, אמרתי דבר בעתו מה טוב, ואעלה מה שנלע"ד כפי מה שיחנני השי"ת.

ע"ד אלמנה שיש לה דירה לעצמה למעלה מעשרים אמה מהקרקע והיא גרה לבדה, והיא רוצה לצאת ידי מצות הדלקת נר חנוכה אצל ילדיה הגרים בעיר, והשאלה היא אם היא חייבת בהדלקה בדירתה, ואם תמצא לומר שהיא חייבת בהדלקה בדירתה, אם נכון שתקדים או שתאחר את ההדלקה כדי שתוכל להיות אצל ילדיה בשעת הדלקה. וכת"ה שליט"א האריך בזה בטוב טעם ודעת.

א) הנה פשוט דאף מי שדר לבדו בביתו ואין איש רואה את הדלקתו, אעפ"כ חייב להדליק נר חנוכה, וכמבואר בב"י או"ח (סי' תרע"ז) בשם מרדכי, דאף כשמדליקין עליו בבית מ"מ צריך לראות נר חנוכה, ולכן נהגו בני אדם שהיו הולכין ליריד ולא היה דר יהודי באותו עיר ומדליקין בבית עכו"ם עיין שם, וכן נפסק בשו"ע שם (ס"ג). ואף למאי שכתב בטו"ז (סי' תרע"ו סק"ד) דשאר פוסקים סוברים דכשמדליקין עליו בביתו אין צריך לחזור ולברך על הראייה עיין שם, היינו משום שמדליקין עליו בביתו, אבל כשאין מדליקין עליו בביתו הכל מודים דצריך להדליק בעצמו, אף אם הוא נמצא בין העכו"ם ואין שם ישראל הרואה את ההדלקה. וכבר הביא כת"ה מס' חמד משה (סי' תרע"ב סק"ג) שהביא משט"ג, דאף אם הוא בין הגוים לבדו צריך להדליק, וכן נוהגין העולם עיין שם. והוא כדברי המרדכי הנ"ל. וכן כתב בס' ארחות חיים להרא"ה מלוניל ז"ל (ה' חנוכה סי"ג), דמי שהולך לכפר שאין בו ישראל ולן שם בלילי חנוכה, אף על פי שאין לו בית שם מיוחד, שמעינו שה"ר משולם היה נוהג להדליק ולברך לזכרון הנס עיין שם. וכן כתב שם (סי"ח), מי שבא בספינה או שהוא בבית גויים מדליק בברכות ומניחה על שולחנו, ולא דמי לאכסנאי דאמרינן דאי מדליק עליה בגו ביתיה לא צריך להשתתף, דשאני התם שיש פרסום הנס בהדלקת אושפיזו עיין שם.

ב) אלא שכת"ה הביא מהמג"א (סי' תרע"ב סק"ו) שכתב, אהא דכתב המחבר שם שאם עבר זמן ההדלקה מדליק והולך כל הלילה, וכתב המג"א דבהגהות מיימוני כתב שידליקו כל זמן שבני הבית נעורים אפילו עד עמוד השחר, והוסיף דכן נ"ל להורות, אבל אם ישנים אין לברך עליהם, ובס' חמד משה שם תמה על המג"א שכתב שאם ישנים בני ביתו לא ידליק, דלדברי המג"א אם יהיה אדם במקום שאין איש שם מאנשי הבית ידליק בלא ברכה, ולא שמענו ולא ראינו זה בפוסקים, וא"כ מוכח דדעת המג"א דמי שדר לבדו אין צריך להדליק בברכה עכ"ד. ובאמת פשוט דאף להמג"א מדליק אף באין שם איש זולתו, וכמו שכתב המרדכי שבב"י (סי' תרע"ז) וכן פסק המחבר שם, ואילו הוי דינא הכי הרי היה צריך להשמיענו חידוש דין גדול כזה, ואין מהפוסקים שיכתוב כן וכמש"כ החמד משה. ומה שכתב החמד משה דלדברי המג"א אם יהיה אדם במקום שאין אנשי בית ידליק בלא ברכה, אין כונתו שזוזהי באמת דעת המג"א, אלא שכותב כן בדרך קושיא, דלסברת המג"א שאם ישנים אנשי הבית אין לברך א"כ יוצא שבמקום שאין אנשי בית לא יברך, וזה לא יתכן, ובודאי דגם המג"א מודה דבכה"ג צריך לברך וכנ"ל.

ג) ולישב קצת דברי המג"א מקושיית החמד משה י"ל, דהנה דברי המג"א הם עפ"י הגהות מיימוני שחשש ללשון הראשון בש"ס שבת (כא ב) דאי לא אדליק מדליק דהינו שאחר שעבר זמן מצוותו אינו מדליק - וכמבואר בהגמי"י שם - וא"כ הוא הדין למאי הראשונים דבזמן הזה שמדליקין בפנים הוי פרסום הנס לבני הבית, א"כ צריכין להדליק בחוץ אם עבר זמן שנשלמה רגל מן השוק לא מדליק, כמו כן בזמן הזה אם בני הבית ישנים דהוי ככלתה רגל מן השוק דאינו מדליק בברכה. וכל זה אם יש שם בני בית, ונמצא שהיה בידו להדליק בדרך פרסום הנס, ולכן אם לא הדליק לא ידליק בברכה, דהוי כמו בזמן הגמרא שעבר הזמן שכלתה רגל מן השוק דלתירוץ הראשון אינו מדליק. אבל באין לו בני בית כלל, הוי ליה כמי שנמצא בין העכו"ם בזמן הגמרא דדחי דמדליק וכמו שכתב המרדכי הנ"ל, דמאי הוי ליה למיעבד כיון דליכא שם ישראל שיפורסם בניהם הנס, דאע"פ שאינו יכול להדליק בדרך פרסום, מ"מ חייבוהו להדליק כחובת גברא, והוא הדין בזמן הזה שמדליק בביתו, גם מי שאין לו בני בית חייב להדליק דהוי כמי שנמצא בין העכו"ם בזמן הגמרא. ומה שהקשה החמד משה דבזמן הזה הו"ל להדליק בברכה גם כשישנים בני הבית, דהא לא גרע מהיכי שאין לו בני בית כלל שמדליק בברכה, יתכן לומר דהיכי שיש לו בני בית ולא הדליק בשעה שהם נעורים ה"ז גרע טפי, דהוי ליה כמי שנמצא בין ישראל שחייב להדליק עד שכלתה רגל מן השוק ואם לא הדליק שוב אינו מדליק לתירוץ הראשון, ולא אמרינן דלא גרע ממי שנמצא בין העכו"ם, דכיון שנמצא בין ישראל הרי הוא חייב להדליק עד שלא כלתה רגל מן השוק, ואם עבר זמן מצוותו שוב אינו מדליק לתירוץ הראשון, וכמו כן בזמן הזה אם יש לו בני בית הרי הוא חייב להדליק בזמן שהן נעורים, דזה הוי כלא כלתה רגל מן השוק של זמן הגמרא, ואם עבר זמן זה שוב אינו מדליק להתירוץ הראשון. אבל אם אין לו בני בית כלל, א"כ הו"ל כמי שדר בין העכו"ם דחייב להדליק, כיון דגם אם אינו יכול להדליק בדרך פרסום הנס אעפ"כ חייב להדליק משום חובת גברא שיראה נר חנוכה. ולפי דרכנו יוצא, דלדעת המג"א אם יש לו בני בית והם ישנים אינו מדליק בברכה כיון שהיה יכול להדליק בשעה שהם נעורים, ואם אין לו בני בית כלל יכול להדליק כל הלילה. ואולי גם בזמן הגמרא במי שנמצא במקום עכו"ם יכול להדליק כל הלילה, כיון דלא שייך גביה פרסום נס, א"כ לא בעינן שידליק עד שכלתה רגל מן השוק. ומי שדעתו רחבה יתרץ דברי המג"א באופן יותר מורווח. ועכ"פ לדינא נראה ברור דגם המג"א מודה דמי שאין לו בני בית כלל מ"מ חייב להדליק בברכה, דאל"כ הוי להו להפוסקים להשמיענו חידוש דין גדול כזה, והרי בהדיא מבואר בב"י ובשו"ע (סי' תרע"ז) דמדליק גם במקום עכו"ם ואף שאין שם פרסומי ניסא.

ד) ומה שכתב כת"ה לחלק בין שהיא דרה למעלה מעשרים אמה או בתוך עשרים אמה, הנה להמבואר אין נפק"מ בזה, דהיא חייבת להדליק ואף אם ליכא פרסומי ניסא לאחרים. וראיתי בפרי חדש (סי' תרע"א ססק"ה) דמה שאמרו שאם דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים, דדבר ברור שאם החלון למעלה מעשרים אמה שמניחה על פתח ביתו עכ"ד. אולם ראיתי בחידושי הריטב"א שנדפס מחדש שבת (כא ב), שכתב "ואם דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה להה"ר, פירוש וסתמא קאמר אף על פי שהיא גבוהה לבני רשות הרבים למעלה מעשרים אמה, דבדידיה משערינן כיון דלא אפשר אלא בהכי וכדאמרינן" עכ"ד. והנה ממה שכתב דבדידיה משערינן, מוכח דאף דליכא פרסומא לבני רשות הרבים, דהא הנר היא למעלה מעשרים אמה ולא שלטא ביה רשות הרבים, אעפ"כ מדליק בחלון כיון דלדידיה הוי פחות מעשרים אמה, וסגי אם הוא עצמו רואה את הנר. ומזה מוכח ג"כ דאף היכי דליכא פרסומא ניסא לאחרים איכא מצוה להדליק.

ה) אלא דלפ"ז קשיא, דכיון דהוי למעלה מעשרים אמה לבני רשות הרבים, ונמצא דבני רה"ר אין עינם שולטת בנר, א"כ אמאי הצריכו להדליק דוקא בחלון, כיון דבלא"ה אין בני רשות הרבים רואים אותה. וצריך לומר דגם למעלה מעשרים אמה איכא קצת פרסומי ניסא לבני רשות הרבים, דאע"ג דרש"י כתב בשבת (כא ב) דנר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה משום דלא שלטא ביה עינא וליכא פרסומי ניסא עיין שם, אין הכונה דאינה נראית כלל, דבאמת האדם רואה אף ליותר מכ' אמה עד שיתסר מיל וכמבואר בבכורות (נד ב) עיין שם, ועיין ב"מ (לג א) דראיה שיש בה פגיעה הוא ריס. אלא הכונה שאינו שולט בראיה טובה אלא עד כ' אמה, וע"כ הצריכו חז"ל להניח הנר למטה מכ' אמה, כדי שייראה בהדיא מיד לכל עובר, אבל ודאי דגם למעלה מכ' אמה איכא ראייה כל שהיא ואיכא ביה פרסומי ניסא. וע"כ אף אם דר למעלה מכ' אמה הצריכו להניח דוקא בחלון, כיון דגם בכה"ג איכא פרסומי ניסא כל שהוא. ומה שכתב הריטב"א דבדידיה משערינן, כונתו שלא תאמר דכיון דהוי כ' אמה לבני רה"ר, א"כ ליהוי כאילו הניחו למעלה מכ' אמה דלא יצא, דזה אינו, דחכמים הצריכו לשער בדידיה ואם לדידיה ליכא כ' אמה ה"ז יצא, וזהו השיעור שנתנו חכמים בקביעות, ומה שהצריכו גם בכה"ג להניחו בחלון הסמוכה להה"ר, על כרחך צריך לומר משום דגם למעלה מכ' אמה איכא פרסומי ניסא כל שהוא לבני רשות הרבים. ועיין טור או"ח (סי' תקע"א) בשם הראבי"ה, שאם מניחה בבית אפילו למעלה מכ' אמה כשרה כמו בסוכה שאם הדפנות מגיעות לסכך העין שולטת אף למעלה מכ' אמה עיין שם, ואפשר דגם הריטב"א ס"ל כן וכדנראה מדבריו שם (כא ב) ד"ה ודחינן עיין שם ובהערה. אולם ממה שכתב כאן דבדידיה משערינן, מוכח דגם בבית אין להניח למעלה מכ' אמה, דההיתר הוא רק משום דבדידיה משערינן ואף בבית בעינן תוך כ' אמה.

ו) ובנדון שאלתינו נראה שהאשה תדליק בביתה בזמנו, ואחר כך תלך לבית ילדיה ותראה הדלקתם, והם רשאים לאחר את ההדלקה לכבוד אמם, דהא כתב הרמ"א (סי' תרע"ב) דבזמן הזה שמדליקים בפנים אין צריך ליזהר להדליק קודם שתסלק רגל מן השוק. ואף על גב שכתב הרמ"א דמ"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה, וכתב בביאור הלכה שם הטעם עפ"י המבואר בטור שם דאע"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש היכרא לעוברים ושבים עיין שם, אולם מבואר בב"ח שם דדוקא בזמן הטור שנהגו להדליק בפתח הסמוך לחצר לכן יש לדקדק להדליק עד שלא תכלה רגל מן השוק, אבל עכשיו שמדליקין בבית החורף אין צריך לדקדק כלל בשיעור אלא שידליק בעוד בני בית נעורים עכ"ד. וא"כ בחוץ לארץ שאין מדקדקין להדליק בפתח הסמוך לחצר ומדליקין בבית החורף, אין צריך להקדים ולהדליק אלא משום זריזין מקדימין למצוות, וא"כ היכי דאיכא מעלייתא לאחר את ההדלקה קצת כדי לעשות נייתא לאמם והבנים מקיימים בזה מצות כיבוד אם - עיין ביו"ד (סי' ר"מ ס"ד) איזהו כבוד מאכילו ומשקהו מלביש ומכסה מכניס ומוציא עיין שם, ומשמע דכל דבר שאביו ואמו נהנים ממנו איכא בעשייתן מצות כיבוד, דלא גרע ממכניס ומוציא - והרי מבואר ביו"ד שם (סי"ב) שאם יש לפניו מצוה וגם כיבוד אב, אם אין זמן המצוה עוברת יעסוק בכבוד אביו ואח"כ יעשה המצוה עיין שם, והכי נמי על ידי שיאחרו קצת את ההדלקה הרי לא יעבור זמן המצוה דהא בזמן הזה מצותה כל הלילה, וא"כ כשיש בהמתנה זו קיום מצות כיבוד אם ודאי דרשאי לאחר את ההדלקה. ועיין תרומת הדשן (ח"א סי' ל"ה) דמותר להשהות את המצוה היכי דאין זמנה עובר כדי לעשותה יותר בהידור עיין שם, ועיין בזה בשו"ת חכם צבי (סי' ק"ו). ובנ"ד ודאי נראה דמותר לאחר את ההדלקה כדי לקיים מצות כיבוד אם.

ז) והנה מע"כ נ"י העיר על מש"כ בביאור הלכה (סי' תרע"ב ס"ב) על מש"כ הרמ"א דטוב ליזהר גם בזמן הזה להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, וכתב הביאור הלכה שהוא עפימש"כ הטור דאע"ג שמדליקין בפנים מ"מ כיון שמדליקין בפתח הבית יש היכרא לעוברים ושבים, וכתב כת"ה דמדרכי משה נראה דאף לדידן שמדליקין בבית החורף ג"כ טוב ליזהר. הנה כן נראה באמת בדרכי משה (אות ד'), שאחר שכתב דבזמן הזה אין לחוש לחומרת הטור וכן נהגו שלא לדקדק בשקיעת החמה, הוסיף "אמנם מהרי"ל כתב שהיה נוהג להדליק מיד אחר שקיעת החמה" ומשמע דפשיטא ליה שהמהרי"ל היה מדליק בבית החורף ואעפ"כ נהג להדליק מיד אחר שקיעת החמה. ובפשטות משמע כן במהרי"ל (ה' חנוכה) שכתב "מנהג מהר"י סג"ל שהדליק נרותיו מיד כשיצא מבית הכנסת, כי אמר מצות נר חנוכה משתשקע החמה, ועוד הואיל דבני ביתי דרים בבית אחר, אם אני מאחר שוב לא יהיו אצלי, ועכשיו הם באים אצלי לשמוע הברכה ולראות הדלקתי", ומשמע דמעיקר הדין היה יכול להדליק לאחר זמן, ומ"מ הידר להדליק דוקא מיד כשיצא מבהכנ"ס, דמצות נר חנוכה משתשקע החמה, ומשמע כונתו דכיון דחז"ל תקנו להדליק משתשקע החמה, אף על גב דבזה"ז שמדליקין בפנים מדליק גם אחר כך, מ"מ נכון לקיים דברי חז"ל כפשוטם, ומכש"כ דאיכא משום זריזין מקדימין למצוות. ברם בנדון שאלתינו כיון דאיכא טעמא במילתא לאחר ההדלקה כדי לקיים מצות כיבוד אם, לכן רשאים הבנים לאחר את ההדלקה אף לכתחלה וכנ"ל. [ומה שדייק כת"ה ממה שכתב ברמ"א על דינו שהוא דעת עצמו, הנה ציונים אלו אינם מהרמ"א ולכן אין ללמוד מהם הלכה].

(שו"ת להורות נתן חלק י סימן נו)

המשך "שיח מוהר"ן"

לו קצת נסע למדינת שווייץ כדי להחזיק כחותיו שהיה חלש מאוד, ופעם אחת ביומא דפגרא אמר לבעל העובדא שהיה אז בחור צעיר כבן י"ג שנה, וביקשו שילווה אותו למקוה, ואמר לו הבחור היאך יכול הרבי לגודל חולשתו ללכת למקוה, אבל הרבי השיבו כי אם לא ילווהו ילך בעצמו למקוה, ובהכרח ליווה אותו הבחור למקוה, וראה שירד למקוה וטבל רק פעם אחת, ושאלו הבחור הלא המנהג לטבול שלש פעמים, וענה לו הרב, לטבילה אחת היה לי כח ולא ליותר. וחזינן גם מזה כי לטבילת מקוה היתה לו מסירות נפש למעלה מכחותיו, זי"ע.

והשי"ת יעזור שזכות כל הצדיקים שדיברנו מהם יגן בעדינו, וימי החנוכה הבאים לקראתינו יכניסו אורות לבתי ישראל, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, ונזכה לצאת מחשכות הגלות הזאת, אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו, בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

(מוצש"ק פ' וישב, חודש כסלו שנת תש"נ)

המשך "יפה נדרשת"

ולא רצה להקרא בשם נכרי, אלא קרא שמו "שיק" שהוא ראשי תיבות ש'ם י'שראל ק'ודש.

והנה לשמות היהודים ישנו חשיבות מיוחדת, וכבר אמרו במדרש (ויק"ר פל"ב ס"ה) בזכות שלשה דברים אלו נגאלו אבותינו ממצרים שלא שינו שמם לשונם ומלבושם עיי"ש, וזקיני החת"ס פירש בזה מקרא קודש (וישלח לג, יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שָׁכֶם, ופירש"י שלם בגופו שלם בממונו ושלם בתורתו. ואמר פה קדוש, כי של"ם ראשי תיבות ש'ם ל'שון מ'לבוש, וכיון שיעקב אבינו הקפיד על שלשה דברים אלו שלא ישנו, לכן זכה להיות שלם בתורתו וממונו וגופו. ולכן היו היהודים החרדים לדבר ה', מתחמקים מגזירות הגויים ליתן שמות גויים, ונתנו הרבה שמות על שם פרנסתם וכדומה.

(מוצש"ק מברכין טבת - זאת חנוכה שנת תשס"ז)

מתוך צוואת רבינו זצוק"ל

"וכל מי שיעזור להדפסת הספרים תהא לו לזכות גדולה בזה ובבא"

"וכל מי שיתן ממון להדפסת הכתבים
אהיה לו למליץ יושר בעזה"י הכל לפי רצון הבורא"

יו"ל על ידי
'מכון להורות נתן' להוצאת והפצת כתבי רבינו בעל 'להורות נתן' זיע"א - לקבלת העלון במייל וכן להערות והצעות - נא לפנות לאימייל
mln0527157594@gmail.com

ניתן לקיים צוואתו הק' ולהשתתף בהדפסת הספרים ולזכות "למליץ יושר" ול"זכות גדולה בזה ובבא" וכלשון רבינו הגה"ק זיע"א בצוואתו הק'

על ידי עמדות "נדרים פלוס" - "מכון להורות נתן"
פלא': 0548456694
אימייל: 9379651@gmail.com